

Divendres 26

Sessió 1 – 11:15 a 13h

- Marta Soler i Lena de Botton: *El gir dialògic en Ciències Socials i la recerca amb grups culturals. L'exemple del projecte.*
- Jordi Guiu: *Serveix encara la classe social per a analitzar el conflicte social?*
- David Casassas: *Llibertat com a control de la producció: anàlisi teòrica i conjuntures històriques.*

Sessió 2 – 15 a 16:45h

- José Antonio Noguera: *La definición de conceptos en ciencias sociales como equilibrio reflexivo.*
- Albert Martínez Gómez: *La transformació epistemològica. Un procés relacional, emocional i simbòlic.*
- Jordi Tena: *L'impacte electoral dels atemptats de l'11M. Mecanismes explicatius.*
- Joan Lluís Olivé: *Frontera i marge: topomorfològic i procés de territorialització.*

Sessió 1: Divendres 26 d'11:15 a 13h

El gir dialògic de les Ciències Socials i la recerca amb grups culturals. L'exemple del projecte INCLUD-ED

Marta Soler, Lena de Botton
lenadebotton@ub.edu

Al desembre 2011, es van presentar els resultats del projecte INCLUD-ED al Parlament Europeu. Van ser diferents agents involucrats en la recerca els que ho van presentar: destaquem membres de la comunitat científica, europarlamentaris i agents socials tals com una alumna de quart de primària i un pare (ambdós d'escoles on s'apliquen actuacions educatives d'èxit) o una participant d'una associació gitana de dones. La audiència (representants polítics, científics/es, professorat, associacions, familiars, ONGs o membres d'empresa entre d'altres) van poder escoltar com els resultats científics provenien precisament d'aquest constant diàleg entre equip investigador i subjectes als que s'adreça el projecte, especialment la dels grups vulnerables. Aquest procediment contribueix a la qualitat dels resultats obtinguts així com fomenta la utilitat pública d'aquests. Exemple d'això són la estratègia aprovada pel parlament Europeu per a la inclusió de la comunitat Rom a Europa; la resolució per afavorir l'èxit educatiu de l'alumnat immigrant o el combat contra l'abandonament prematur de l'escolarització. L'anàlisi empíric i teòric es realitza a través del diàleg entre els dos eixos de la teoria social: subjectes i sistemes socials. La veu dels agents socials (subjectes) és inclosa en la creació del coneixement científic a través d'un diàleg amb l'equip de recerca i els representants polítics (sistema social). En aquest sentit, aquesta perspectiva s'ajusta al gir dialògic de les nostres societats. Burawoy's, actual president de la ISA, a través de la Sociologia Pública dona suport a aquesta aproximació de la recerca donat que permet establir un nou vincle entre la ciència i la dimensió política, contribuint així a la transformació de les nostres societats. En definitiva, aquesta perspectiva dialògica dins la sociologia pot tenir un impacte en la superació de desigualtats quan parteix de la realitat i necessitats de la població a la que va adreçada la recerca.

Serveix encara la classe social per a analitzar el conflicte social?

Classes socials, capitalisme, marxisme

Jordi Guiu Payà
jordi.guiu@upf.edu

Els nous corrents sociològics desenvolupats a les darreres dècades, sorgits bàsicament a partir d'una reflexió metodològica autocrítica i que s'han concretat en la preeminència dels plantejaments centrats en l'individu i en la seva capacitat de decisió racional, han qüestionat els plantejaments holistes i, amb ells, l'anàlisi del conflicte en termes socials col·lectius. L'anomenat "individualisme metodològic" i la "teoria de l'acció racional" no esgoten el significat d'aquest desenvolupament, que posteriorment s'ha recollit en l'expressió "sociologia analítica" d'abast més ample.

La preeminència de l'acció individual, com a darrera instància dels fenòmens sociològics, junt amb la relativa baixa conflictivitat social en el món occidental a les darreres dècades del Segle XX, han contribuït a un notable desaparició i descrèdit de la sociologia d'arrel marxista. Els anàlisi de classe s'han reduït a bàsicament a classificar (Goldthorpe, Erik Olin Wriht) a grups estratificats d'individus que comparteixen una sèrie de característiques: nivell salarial, estudis, posició de

control, lloc en la estructura productiva, etc... . La pertinença a una o altra classe correlaciona amb altres característiques: des de l'estat de salut i l'esperança de vida fins a les possibilitats d'assolir un determinat nivell d'estudis, les taxes reproductives, la localització residencial, els gustos estètics, o la tendència de vot. En aquest sentit la classe social s'ha utilitzat com a variable independent per a "explicar" algunes d'aquestes variables, tot i que no sempre ha estat clar el mecanisme causal que fa que pertànyer a tal o qual classe determini tal o qual característica individual. Això ha contribuït a fer importants estudis descriptius de les desigualtats i de la seva reproducció al llarg del temps.

D'altra banda, tota una altra grup de sociòlegs han considerat que, degut a les transformacions mateixes del sistema productiu capitalista, l'anàlisi de classe ha anat perdent rellevància per a l'estudi de les nostres societats. Les classes socials no existeixen. O com a mínim s'han fragmentat ad infinitum fins arribar a dissoldre's en un tot confús i inabastable. En qualsevol cas, els principals estudis sociològics dels darrers temps han tendit a desvincular-les classes socials de l'anàlisi del conflicte social. Sembla que hem entrat en un context en que les classes existeixen sense conflicte i els conflictes es produeixen al marge de les classes. En aquesta comunicació ens preguntarem fins quin punt la crisi econòmica del 2008 i l'accentuació del conflicte social consegüent, ens obliga a revisar aquesta situació i de quina manera l'anunciat "retorn a Marx" per part d'alguns mitjans (sobretot del propi sistema) es pot fer sense revisar en profunditat les categories de classe utilitzades tradicionalment en el marxisme.

Libertat com a control de la producció: anàlisi teòrica i conjuntures històriques

David Casassas

dcasassas@ub.edu

El trencament neoliberal del pacte social de postguerra, que conferia nivells rellevants de seguretat socioeconòmica a canvi de l'abandó, per part de les classes treballadores organitzades, de l'objectiu social i polític del control de la producció, ha reobert la qüestió relativa a la necessitat de reivindicar novament el control popular de la vida productiva tota. Ara bé, aquesta conjuntura històrica obliga a plantejar-se una bona colla de preguntes de caire teòric i normatiu. Què vol dir producció? Què vol dir control popular o col·lectiu de la producció? Quines institucions socials i polítiques, i a través de quins mecanismes, poden conferir avui eines per assolir aquest objectiu? La comunicació que aquí es proposa s'estructurarà al voltant dels següents punts. En primer lloc, presentarà la independència socioeconòmica com a condició necessària, però no suficient, per una interdependència a l'esfera productiva bastida al voltant de decisions autònomes per part d'individus i col·lectius. En segon lloc, analitzarà la qüestió del poder de negociació derivat de la independència socioeconòmica com a mecanisme capaç de facilitar, per dir-ho en termes hirschmanians, opcions de "sortida" que obrin "portes d'entrada" a relacions socials –productives– més lliures. En tercer lloc, es farà ressò d'algunes de les propostes d'organització social i econòmica recollides pels moviments globals d'indignació envers l'aprofundiment del gir neoliberal viscut durant els darrers anys, tot mirant d'avaluar, des d'una òptica teòrica, l'encaix d'aquestes propostes en alguns dels esquemes polític-normatius que, durant els darrers temps, s'han proposat explorar la qüestió del control democràtic de la vida productiva. Finalment, la present comunicació tractarà d'extreure conclusions teòriques sobre quins mecanismes socials i institucionals, vinculats a l'acció estatal i/o més propers a formes ben diverses d'autogestió, poden permetre construir i sotmetre a control col·lectiu nous conjunts de béns comuns per a l'articulació i reproducció d'una vida social també comuna.

Sessió 2: Divendres 26 de 15 a 16h

La definición de conceptos en ciencias sociales como equilibrio reflexivo

Conceptos, clases naturales, equilibrio reflexivo, definiciones nominales, definiciones sustantivas.

José A. Noguera

jose.noguera@uab.cat

Nadie en una comunidad científica negaría la necesidad de la “bondad conceptual”, esto es, de definiciones adecuadas y comúnmente aceptadas de los conceptos que las teorías científicas utilizan. Sin embargo, en la sociología (y en otras ciencias sociales), se vive en un cierto caos definicional, y son frecuentes ciertas malas prácticas y desacuerdos profundos a la hora de definir conceptos centrales de la disciplina. Las razones de esta situación responden, en parte, a dificultades profundas a la hora de decidir qué constituye una “buena” definición en ciencias sociales. En este texto se discutirán los principales tipos de definición que las ciencias empíricas utilizan, y los problemas que implican en las ciencias sociales; así, se mostrará la insuficiencia y dificultades de las definiciones nominales (o estipulativas), de las definiciones basadas en clases naturales (de cuya existencia se puede dudar en los fenómenos sociales), de las definiciones basadas en el análisis lingüístico o del significado, y de las definiciones ‘sociologistas’ o ‘construccionistas’ (exclusivas de algunas corrientes de la ciencia social). Alternativamente, se presentará un quinto tipo de definición basada en el método del ‘equilibrio reflexivo’ que Rawls ha propuesto con éxito en la teoría normativa. Se argumentará que, aunque las definiciones nominales y las basadas en clases naturales (especialmente en la versión defendida por Boyd de ‘clusters homeostáticos de propiedades’) pueden tener un papel importante en ciencias sociales (a diferencia de las ‘sociologistas’ o las basadas en el análisis lingüístico), el método del equilibrio reflexivo es sin embargo la mejor opción a la hora de definir muchos conceptos centrales que identifican objetos de estudio clave para dichas ciencias, si es que éstas deben tener alguna relevancia social.

La transformació epistemològica. Un procés relacional, emocional i simbòlic

Socioconstruccionisme, subjecció, dissidència social, ruptura epistemològica.

Albert Martín-i-Gómez

a.martinigomez@gmail.com

En aquesta comunicació s'exposaran unes conclusions teòriques entorn als elements claus per a la comprensió del procés de transformació de la subjectivitat (formes de conèixer, pensar, fer i sentir d'una persona). Aquestes conclusions sorgeixen de la recerca que combina una elaboració teòrica intertextual entre comprensions de diversos autors i l'aproximació i contrastació empírica.

L'abordament teòric es fa en base a una comprensió socioconstruccionista del fenomen, fixant l'anàlisi en les interaccions (Gergen, Ibáñez), les relacions de poder (Foucault, Althusser), els símbols que mediatitzen i donen sentit a aquestes (Elias, Berger i Luckmann) i les emocions (Butler, Bataille). Aquest és un enfoc que permet visibilitzar i identificar quines relacions i situacions han possibilitat aquesta transformació, i quines emocions han envoltat aquest procés de canvi. El cas empíric abordat és el procés de transformació viscut per persones que passen de desenvolupar una pràctica quotidiana adequada a l'ordre social instituït a una de dissident a

aquest. Una exploració empírica basada en col·lectius i persones dissidents quotidianament a l'ordre establert de les relacions socials (de forma integral i de forma fragmentària: econòmiques, polítiques i de parentiu), i tenint presents les variables sexe i edat. D'aquesta aproximació comprensiva se n'extreuen quatre elements formals transversals (no substantius) que permeten versar entorn al procés constituent, i de possibilitat, de la pràctica dissident en particular, i a la fi, de transformació epistemològica. Aquests elements a tenir en compte per a la comprensió dels processos de transformació epistemològica es classifiquen en: (1) les interaccions prèvies (de procedència) possibilitadores per a la transgressió, (2) la perturbació i l'impacte en la transgressió de la censura (d'allò prohibit), (3) la vivència d'incomoditats i contradiccions en el procés de transformació, i (4) el grup dissident (d'iguals) com a comoditat i nova possibilitació de transgressió.

L' impacte electoral dels atemptats de l' 11M. Mecanismes explicatius

Jordi Tena-Sánchez

jordi.tena@uab.cat

En aquest treball s'analitzen els mecanismes a través dels que els atemptats de l'11-M van afectar el resultat electoral de les eleccions generals de març 2004.

Les dades mostren que els atacs van afectar les decisions de vot de milions de ciutadans. De manera destacada, centenars de milers de potencials abstencionistes podrien haver decidit votar el partit socialista com a conseqüència de l'atemptat. La pràctica totalitat de treballs acadèmics sobre aquest tema han situat l'anàlisi exclusivament en el nivell macro sociològic, el nivell de la sociologia de les variables, i s'han limitat a tractar de quantificar de manera precisa la incidència dels atacs en nombre de vots. En aquest treball, per contra, es tracta de obrir la caixa negra d'aquestes explicacions, tot intentant identificar els mecanismes específics a través dels que els atemptats van afectar les decisions de vot dels ciutadans i, conseqüentment, el resultat electoral. A nivell empíric es discuteixen quatre hipòtesis. Es mostra que l'evidència empírica recolza la interpretació segons la qual els atacs van influir els resultats a través d'una concatenació de mecanismes: la ira i la indignació derivades de l'atribució de la responsabilitat política dels atemptats al govern per la seva política exterior, i la indignació produïda per la percepció de que el govern estava violant diverses normes morals al intentar manipular la informació sobre l'autoria.

A nivell teòric i metodològic, el treball es basa àmpliament en els treballs de Jon Elster sobre normes i emocions (realitzant-se algunes modestes contribucions en aquest terreny), i en les seva proposta d'una ciència social qualitativa, respectivament. Pel que fa a les dades, l'anàlisi emprà les enquestes pre i post-electorals existents així com els resultats electorals.

Frontera i marge : topomorfoosi i procès de territorialització » « Frontière et marge : topomorphose et processus de territorialisation

Frontera, marge, topomorfoosi, territorialització, liminalitat

Joan-Lluís Olive

jlo@free.fr

Georges Balandier deia que tota sociologia és topologia, i el procés de construcció de les fronteres és actiu. Després de la territorialització dels uns darrera l'espai europeu de Schengen o de Dublin, de la marginalització dels altres a fora (o endins, processos de getoització), hem de repensar la frontera i el marge. Quedem amb representacions i conceptualitzacions diacròniques, estrats de significació confusos i superposats :

- la frontera com a línia de clausura i aparença morta de l'espai (E. Benvéniste, P. Bourdieu)
- la frontera com a front i cara hostil (P. Sahlins, L. Assier-Andrieu), o bé com a espai de trànsit i de transició (F. Cassano), border o frontier (F.-J. Turner)
- la frontera ètnica com a espai relacional, border i boundary (F. Barth), amb el lloc simbòlic del pas, del llindar de liminaritat (V. Turner)
- la frontera política com a nou procés de confinament, partició i divisió social (M. Foucault, J. Duvignaud, M. Augé, M. Agier)

Fent el recorregut de teories i de nivells de conceptualització, davant l'emergència de significats sincrònics, més sovint contradictoris (entre identitat i diferència, autoctonia i heterochtonia, vinculació i separació, seguretat i llibertat, historicisme i contemporaneisme), intentarem deconstruir i analitzar la qüestió epistemològica del desençà i del més enllà de les fronteres, que fan i desfan els marges...

Topomorfofosi d'un procés de recursió de límits anteriors (retorn dels campaments de refugiats) i d'un procés d'invençió de formes dominació espaials (regulació de noves formes de mobilitats i migracions) ? I entre ambdos, nomos o kaos ?